

DİNLER TARİHİ ARAŞTIRMALARI - VI

**SEKÜLERLEŞME
VE
DİNÎ CANLANMA**

**SEMPOZYUM
(22-23 EKİM / OCTOBER 2008 ANKARA)**

**YAYINA HAZIRLAYAN
Doç. Dr. Ali İsra GÜNGÖR**

ANKARA 2008

TÜRKİYE DİNLER TARİHİ DERNEĞİ

Yayın No: 6

ISBN: 978-975-94505-4-0

Bütün Yayın Hakları Türkiye Dinler Tarihi Derneği'ne Aittir.

Birinci Baskı: Kasım 2008, 700 Adet

SEKÜLERİZM KARŞISINDA HİNDUİZM: MAHATMA GANDHİ ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Ali İhsan YİTİK
DEÜ. İlahiyat Fak. İZMİR

Giriş

Bugün yeryüzünde Hinduların çoğunlukta olduğu iki ülkeden biri Hindistan, diğeri Nepal Krallığıdır. Hindistan, İngiliz esaretinden kurtulduğu 1947 yılından beri kendini seküler ve demokrat olarak tanımlayan bir devlettir. Nepal ise, 18 Mayıs 2006 tarihine kadar Hindu krallığı olarak tanımlandığı halde, Maoist gerillaların son yıllardaki isyan ve zorlamaları sonucunda, bugün geleneksel kültürden ziyade rasyonalist ve seküler prensiplere dayalı bir anayasa için hazırlıkların hızlandığı ve devletin demokratik ve sosyal adalete önem veren bir hukuk devleti olarak tanımlanmaya başlanmıştır.

Sekülerizmin, Hindistan'da herkesin üzerinde uzlaştığı ortak bir tanımı yoktur. M.K. Gandhi, J. Nehru ve S.Radhakrişna gibi tanınmış politikacı ve devlet adamlarına göre sekülerizm, "devletin, Hindistan'da var olan bütün dinlere eşit uzaklıkta durması veya bütün inanç sistemlerinin varlığını korumasıdır". Hâlbuki RSS (Rastriya Swayamsevak Sangh- Ulusal Gönüllü Birlikler), Vishva Hindu Parishad, Shiv Sena ve Bajrang Dal gibi Hindu kimliği ve kültürünü ön planda tutan radikal akımlara göre ise sekülerizm, Müslüman, Hıristiyan ve komünistler ile yerli işbirlikçilerin Hint kültürü ve Hindu halkını sömürmek için kullandıkları bir kalkandır. Başka bir ifadeyle, bu akımlara göre sekülerizm, Hindistan Kongre Partisinin kendini desteklemeleri karşılığında zikredilen azınlıklara tanıdığı imtiyazların genel adıdır. Bharatiya Janata Parti (BJP)'nin kaybettiği son Mayıs 2004 seçimlerine bile bu tartışmalar damgasını vurmuş görünmektedir. Nitekim 28 Mayıs 2004 tarihli Hint gazetelerinin Kongre Partisinin seçim zaferini duyurduğu başlık "Hindistan'da Sekülerizm kazandı" şeklindedir.¹

Hint Anayasasında Din

1947 yılındaki bağımsızlık sonrası hazırlanan Hindistan Anayasası büyük oranda aydınlanma felsefesini esas alan Kanada, Avustralya, ABD, İrlanda ve İngiltere² gibi Batılı ülkelerin anayasaları örnek alınarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla, doğrudan Hindu dini ve kültürel değerlerine dayalı bir anayasa değildir. Bununla birlikte onun dinle ilişkili bazı maddeleri şöyledir:

Temel Haklar

Madde 14- Hindistan toprakları içinde yaşayan herkes dini, dili, ırkı ve cinsiyeti ne olursa olsun kanun önünde eşittir ve aynı haklara sahiptir.

Madde 15/1- Devlet, hiçbir vatandaşına din, ırk, cinsiyet, kast veya doğum yerini göz önüne alarak ayrımcılık yapamaz.

¹ National Catholic Reporter, May 28, 2004, s. 10.

² http://india.suramya.com/india_constitution.php

2/a- Hiçbir Hint vatandaşı din, ırk, cinsiyet, kast veya doğum yeri nedeniyle alış-veriş merkezlerine, lokantalara, otellere veya eğlence yerlerine gitme hakkından mahrum bırakılamaz.

Madde 17- “Dokunulmazlık” kaldırılmıştır ve herhangi bir biçimde devam ettirilmesi kesin olarak yasaklanmıştır. “Dokunulmazlık” nedeniyle bir kimseye ayrımcılık yapılması kamuna karşı işlenmiş bir cürüm sayılacaktır.

Madde 25/1- ...Herkes din ve vicdan özgürlüğüne; kendi inancını yaşama ve yayma hakkına sahiptir.

Madde 26- Herkes kamu düzeni, sağlık ve ahlak için kendi kurum ve vakıflarını kurma ve yaşatma hakkına sahiptir.

Madde 27- Hiç kimse belirli bir din veya mezhep adına bağış yapmaya zorlanamaz.

Madde 28- Devlet okulları veya devlet destekli eğitim kurumlarında din eğitimi ve öğretimi yapılamaz. Ancak özel vakıf okulları bu hükmün dışındadır.

Bu hükümlerin yanı sıra devletin birliğini korumak ve özellikle 70’li yılların sonlarında Pencap’ta ortaya çıkan dinsel ayrıma dayalı ayrılıkçı hareketleri önlemek amacıyla 1976 yılında yapılan 42 numaralı değişiklikle anayasanın *seküler* niteliği bir kere daha vurgulanmıştır. Konuyla ilgili tartışmalarda sık sık sekülerizm ifadesiyle devletin bütün dinlere eşit davranması ve dinsel hoşgörüyü teşvik etmesi kastedildiği dile getirilmiştir. Ayrıca Hindistan devletinin resmi bir dininin olmadığı; herkesin kendi inancını yaşama, öğretme ve yayma hakkının anayasal güvence altında olduğu ve devletin her hangi bir din lehinde veya aleyhinde olamayacağı da tekrar tekrar dile getirilmiştir. Yine devlet okulları ve devlet destekli vakıf okullarında din eğitimi ve öğretimi yapılamayacağı, bununla birlikte, Sosyoloji dersi kapsamında tarafsızlık ilkesine uymak şartıyla geleneksel ve kurumsal dinlere dair genel bilgiler sunulabileceği de Hint anayasasında yer alan hususlardandır.

Bununla birlikte 1955’li yıllardan başlayıp 1990’lı yıllara kadar süren, ekonomik bakımdan geri kalmış sınıfların refah düzeylerini arttırmak amacıyla yapılan yasal düzenlemeler ve pozitif ayrımcılık yapıldığına dair tartışmalar da anayasanın seküler niteliğine zarar verdiği şeklinde itirazlara yol açmıştır. Kendilerine özel imtiyazlar sağlanması düşünülen grupların Hindu, Budist ve Sihlerin dışındaki topluluklar olarak tanımlanması bu konudaki tartışmaların temel nedenidir. Medeni hukuk (miras, evlenme ve boşanma gibi) konusunda Müslümanlara ve Hıristiyanlara tanınan ayrıcalıkların da sürekli olarak devletin seküler niteliğiyle ilgili tartışmaları alevlendirdiği görülmektedir.

Nepal Krallığının yeni anayasası henüz hazırlık aşamasında olduğu için Hinduizm’in bu ülkedeki mevcut yasal statüsünü tespit edemiyoruz. Ancak eski anayasanın 19/1 ve 2. maddeleri, her vatandaşın geleneksel dinlerini yaşama, yaşatma ve öğretme hakkını, bunun için ibadet yerleri açma ve vakıflar kurma özgürlüğünü güvence altına almakta ve her türlü misyonerliği yasaklamaktaydı. Ancak buradaki “geleneksel” ifadesinin, çoğunlukla Hindu kültürünün korunması ve yaşatılması şeklinde yorumlandığı ve uygulandığı söylenebilir. Örneğin, 23–27 Mart 1988 tarihlerinde, Nepal Kralı Birendra’nın ev sahipliğinde 26 ülkeden 1500 katılımcıyla gerçekleştirilen ve dört gün süren İkinci Hindu Dünya Kongresinde alınan kararlardan bazıları şöyledir: 1- İnek öldüren kimse tıpkı insan öldürmüş gibi cezalandırılmalıdır. 2- Hindu öğretilerini

bilimsel temellere göre yorumlayan ve yayan bir komite kurulmalıdır. 3- Sanskritçe, her türlü imkânlar kullanılarak geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Hindu çocuklarına yönelik, düzenli Sanskritçe kursları ve kampları düzenlenmelidir. 4- Klasik Hindu literatürü tahkik edilerek ilgili ülke dillerine çevrilmeli ve okunmaları sağlanmalıdır.³ Görüldüğü gibi söz konusu Krallığın düzenlediği bir toplantıda alınan bu kararlar tamamen Hindu kültürünün ihyası ve yaşatılmasına dair hükümlerdir.

Hint Kültürünün Batıyla Karşılaşması

Hint kültürünün Batı aydınlanması ve sonuçlarıyla ilk karşılaşması on dokuzuncu yüzyıl başlarına uzanır. 1803 yıllarında başlayan, önce Kalküta ve Bombay'da açılan İngiliz okullarında eğitim gören öğrencileri etkileyen, daha sonra ise Hint yarımadasının hemen her tarafına yayılan rasyonalist, hümanist ve bireyselci düşüncelere karşı üç farklı tepkiden söz edilebilir.⁴

Bunlardan birincisi, Raja Ram Mohan Roy'un liderliğinde kurulan *Brahma Samaj* hareketinin temsil ettiği tepkidir. Buna göre Hint geleneği Batı Hıristiyan ahlâk ilkeleri ve rasyonalist ölçütlere göre yeniden yorumlanmalı, bunlara uygun olmayan geleneksel inanç ve uygulamalar derhal terk edilmelidir. Dolayısıyla doğuma dayalı olarak oluşan ve ruhbanlarca kutsanan sınıflı toplum yapısı (kast veya *varnasramadharm*a sistemi), *sati* uygulaması (kocası ölen kadının kendini onunla beraber yakması), kız çocuklarının küçük yaşlarda babaları tarafından evlendirilmesi ve putperestlik gibi yüzlerce yıllık Hindü gelenekleri şiddetli biçimde eleştirilmiş ve bunların yasaklanması için yasalar hazırlanmıştır. Ram Mohan Roy'dan sonra Debendranath Thakur (1817-1905), Keshab Chandra Sen (1838-84) liderliğinde devam eden hareket, Bengal bölgesinin bir elit hareketi olarak kalmış, hiçbir zaman bir kitle hareketine dönüşmemiştir.

Modernizme ikinci önemli tepki, Hindistan Yarımadasının ticari başkenti konumunu her dönemde devam ettiren Bombay'dan geldi. 1875 yılında Dayananda Saraswati tarafından kurulan *Arya Samaj* hareketi, eleştirilere karşı Arifler dönemi din anlayışına geri dönmeyi öneriyordu. Çünkü onlara göre Hintli ve Batılı modernistlerce eleştirilen put perestlik, kast sistemi, dokunulmazlık ve çocuk yaşta evlilik gibi birçok uygulama, gerçekte Vedalarda olmayan, daha sonradan Hinduizm'e sokulan inanç ve uygulamalardır. Dolayısıyla Hinduizm'in bütün bunlardan temizlenmesi ve yeniden yorumlanması için reform gereklidir, ancak bunun esin kaynağı Batının rasyonel ve liberal düşünceleri değil, Vedalar dönemi düşüncesi ve din anlayışı olmalıdır. Bu arada Dayananda tarafından ortaya atılan ve birçok gelenekçiyi kızdıran diğer bir görüş ise, geleneksel anlayışın aksine, Vedaların sadece brahminler değil, herkes tarafından okunup incelenmesi şeklindeki anlayıştır.

Arya Samaj'in bu düşünceleri maalesef gerçekleşemedi. Çünkü tıpkı *Brahma Samaj* gibi o da sınırlı sayıda taraftar bulabildi ve kitlesel bir reform hareketine dönüşemedi. Ancak onun, "Hinduizm, her bakımdan kendine yeter bir dindir, reform ve ilerleme için başka bir geleneğe ihtiyaç yoktur, dünyada bizim için gerekli her şey Vedalarda mevcuttur" şeklinde özetlenebilecek görüşleri Bal Ganghadar Tilak gibi aşırı milliyetçi liderler vasıtasıyla günümüzün militan ve saldırgan Hindu milliyetçiliğinin doğmasına ve bir din anlayışının giderek radikalleşmesine yol

³ *The Times of India*, 30 Mart 1938

⁴ Trevor Ling, *A History of Religion East and West*, 1974-London, s. 364-374

açtığı söylenebilir. Bilhassa ona atfedilen “Hindistan Hindûlarıdır” veya “Büyük Hindustan için bütün Hindûlar bir araya gelmelidir” şeklindeki görüşler, bugün Hindistan’daki İslam karşıtı köktenci oluşumların ve 6 Aralık 1992 tarihinde Ayodha’daki Babür Mescidinin yıkılmasıyla zirveye çıkan ve giderek artan saldırganlıkların ateşleyici sloganları haline gelmiştir.

Zaman zaman sekülerist hareket olarak da tanımlanan üçüncü tepki ise, aslında Hinduizm’in diğer dinlerden üstünlüğünü savunan milliyetçi-dışlayıcı bir harekettir. R. Ramakrişna, S.Vivekenanda, M.Gandhi, R. Tagore, Sri Aurobindo, S.Radhakrişna gibi birbirinden oldukça farklı özelliklere sahip son dönem dinî veya siyasi liderlerince temsil edilen bu hareketin temel niteliği, “din, insan içindir” ilkesini vurgulamaları, insanları sevmek ve hizmet etmenin nihai kurtuluş için yegâne yol olduğunu ileri sürmeleridir. Özellikle M.Gandhi, S. Vivekenanda ve R.Radhakrişna’nın yazılarında ön plana çıkan bu evrenselci anlayış, zamanla çok iyi gizlenmiş örnek bir dışlayıcı tavra dönüşmüştür. Çünkü onlara göre Hinduizm, neredeyse bütün dinlerin ve güzelliklerin anasıdır, mevcut kötülük ve uygulamalar ya onun yanlış yorumlanmasının ya da anlaşılmasının bir sonucudur.

Neo-Hinduizm diye de bilinen bu anlayış birçok bakımdan geleneksel Hinduizm’den farklıdır. İlk olarak, Neo-Hinduizm, geleneksel anlayışın aksine savunmacı, mağrur, saldırgan ve hoşgörüsüzdür. Hindu düşünce ve uygulamalarını insan aklının ulaştığı en üstün ve en yüksek ürünler olarak telakki eder. Onu, Tanrıya ulaşmasının/Tanrıyı idrak etmenin en kısa ve en kesin yolu/yöntemi kabul eder. Diğer din ve gelenekleri ise küçümser ve onları Hinduizm’in daha aşağı biçimleri olarak görür. İkincisi, yayılcı ve misyoner eğilimlidir. Hindu inancını yabancı ülkelere taşımaya isteklidir. Neo-Hindular geçmişte *rişilere* vahyedilen, Vedalar veya diğer kutsal metinlerce kendilerine ulaşan hakikati bütün insanlığa yayılması konusunda kendilerini sorumlu görürler. Zaten Hinduizm, Hindular kabul etmeseler bile, her zaman misyoner bir din olma özelliğini devam ettirmiştir. Güneydoğu Asya’nın değişik yerlerindeki Hindu kolonileri bu durumun açık delilleridir. Üçüncüsü, Neo-Hinduizm genellikle Vedanta felsefesinin Tanrı ve ibadet anlayışını benimser. Veda metinlerini yorumlamak için sık sık Batı bilimsel terimlerinin kullanıldığı dikkati çeker. Sonuncusu, Neo-Hinduizm’de güçlü bir siyasi eğilim vardır ve nihai hedefleri *Ram-Raj* adı verilen Hindu inanç ve ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bir devlet kurmaktır. Bütün bu özelliklerinden ötürü Neo-Hinduizm, RSS, Vishva Hindu Parishad, Shiv Sena ve Ananda Marga gibi dinsel ve sosyal hoşgörünün olmadığı ıslahatçı bir hareket şeklinde tanımlanabilir.

M.K.Gandhi’nin Gözüyle Hinduizm

Geleneksel Hindu değerleri ile sekülerizm arasındaki çatışmayı, Hindistan bağımsızlık hareketinin lideri Mahatma Gandhi’nin 6 Ocak 1921 tarihinde *Young India*’da yayımlanan “Hinduizm” başlıklı kısa, fakat klasik savunmasında açık olarak görmek mümkündür. Bu yazı hem yukarıdaki iddialarımızı delillendirmek hem de genel Hindu tavrını öğrenmek bakımından önemlidir. Ayrıca, Batılı eğitim kurumlarında yetişmiş dindar Hint aydınlarının Batılı yeni fikirlere karşı tavrılarını ve kendi geleneğini yorumlama biçimlerini öğrenmek bakımından da önemli ve örnek bir yazıdır.

Temel Esaslar

M. Gandhi yazısına ilk olarak bir Hindû amentüsü belirleyerek başlar ve şöyle der:

“Ben kendimi sanatani Hindu diye isimlendiririm. Çünkü,

1- Vedalar, Upanişaç'lar, Puranalar gibi Hindu metinleri olarak isimlendirilen her şeye, dolayısıyla avataralara ve yeniden doğuşa inanırım.

2- Hali hazırdaki kaba ve popüler biçimine karşı olmakla birlikte, Vedalardaki manasıyla varnashrama dharmaya inanırım.

3- Popüler biçiminden daha geniş şekliyle ineklerin korunmasını kabul ederim.

4- *Put a taparlığa karşı çıkmam.*”⁵

Bilindiği gibi Hint dinsel geleneğinin en belirgin özelliği “belli bir kurucusu ve âmentüsünün bulunmayışıdır.” Ama unutmamak gerekir ki, onun örnek aldığı Hıristiyanlıkta amentü vardır ve önemlidir. Öyleyse Hinduizm’de de olmalıdır!

Kutsal Metinler

Yazının devamında Gandhi, dinin temeli kabul ettiği bu esasları dönemin fikri gelişmeleri ışığında yorumlar. Doğal olarak bu yorumlar, geleneksel kabul ve açıklamalardan farklıdır. Örneğin o, aşağıdaki satırlarda bir taraftan Vedalar ve diğer kutsal metinleri ilahî kaynaklı metinler olarak nitelemekten kaçınırken, Hıristiyan, Müslüman ve Zerdüşt kutsal metinlerinin de ilahî kaynaklı kitaplar olduğunu söyler ki bunları Ortodoks bir Hindu’nun kabul etmesi söz konusu değildir.

“Okuyucu, burada Vedaları veya diğer kutsal metinleri ilahi kaynaklı sözler olarak nitelemekten bilinçli biçimde kaçındığımı görecektir. Çünkü ben, sadece Vedaların tanrısal ilhama dayalı olduklarını değil, Kutsal Kitap, Kur'an ve Zend Avesta'nın da onlar kadar ilahi kaynaklı olduğuna inanırım.”

Yine Kutsal metinler ve yorumlarının içeriğini kabul konusunda da onun geleneksel anlayışın aksine parçacı veya seçmeci olarak tanımlanabilecek bir tavır içerisinde olduğu görülür.

*“Benim Hindu kutsal metinlerine inancım, onların her cümlesi veya her kelimesinin ilahi ilhama dayandığına inanmamı gerektirmez. Aynı şekilde bu harika kitapların birinci elden bilgisine sahip olduğumu da iddia edemem. Ancak söz konusu metinlerin temel öğretisiyle ilgili gerçekleri bildiğimi ve hissettiğimi söyleyebilirim. Eğer akla ve ahlâka aykırı ise, ne kadar ünlü olursa olsun, herhangi bir yorumu kabul etmeye kendimi mecbur hissetmem. Bugünün Sankaraçaryaları ve Sastrilerinin Hindu metinlerinin doğru yorumunu verdikleri iddialarına da kesinlikle karşı çıkarım. Aksine ben, bu metinlerle ilgili mevcut bilgimizin en kaotik durumda olduğunu düşünüyorum. “Ahimsa (masumiyet), satya (doğruluk), brahmacharya (nefs kontrolü) konularında mükemmel noktaya gelemeyen ve dünyevi servet peşinde koşmayı bırakmayan kimse, Shastraları anlayamaz” şeklindeki Hindu özdeyişinin doğruluğuna kesinlikle inanırım.”*⁶

⁵ M. K. Gandhi, “Hinduism”, *Mahatma Gandhi, Essays and Reflections on His Life and Work*, ed. S. Radhakrishnan, 5. baskı, 1985, Bombay, ss. 384-388

⁶ M. K. Gandhi, agm, s. 384

Gurular

Gandhi'nin manevi rehber veya müşid anlamına gelen, gerek geçmişte gerekse günümüzde Hinduizm'in önemli özelliklerinden *guru* anlayışına dair görüşleri de oldukça ilginçtir ve biz göre kendi içiinde çelişiktir. Zira Gandhi der ki:

*"Gurular gelenegini kabul ederim, ancak bu çağda insanların gurusuz yollarına devam etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Çünkü tam saflık ile mükemmel bilgi bileşimine ulaşmak hiç de kolay değildir. Fakat bir kimsenin kendi dininin hakikatini hiçbir zaman öğrenemeyeceği şeklinde bir duyguya kapılmasına da gerek yoktur. Çünkü Hinduizm'in esasları, bütün büyük dinlerde olduğu gibi değişmezdir ve kolayca anlaşılabilir."*⁷

Halbuki gurular, Hint toplumunda tanrının yaşayan *avatar*aları olarak kabul edilen ve kendilerine pek çok keramet veya mucizeler atfedilen kimselerdir. Örneğin, Gandhi gibi Hindu kültürünün çağdaş savunucularından S.Vivekenanda bile guru konusunda şöyle der:

*"Guruya Tanrı gibi tapınılmalıdır. O Tanrıdır, ondan daha aşağı değildir...Gurunun resmi bizatihi Tanrı yerindedir. Aslında guru, Tanrının bize gelmek için giydiği parlak bir maskedir. Biz sürekli olarak ona baktığımızda maske düşer ve Tanrının gerçek yüzü ortaya çıkar."*⁸

Nitekim çağdaş gurulardan Sathya Sai Baba'nın Şiva ve Şakti'nin avatarası olduğu ve Şiva Ratri festivalinde Şiva lingamın kutsanması için ağzından küller çıkardığı, Maharishi Mahesh Yogi'nin müridlerinin aklından geçenleri bildiği zikredilir. Ayrıca M. Gandhi'den Narasimha Rao (1991-96 arası Başbakan) ve Chandra Shekhar (Başbakan 1990)'a varıncaya kadar birçok siyasetçinin özel guruları olduğu da bilinmektedir.⁹

Kast Sistemi Ya da *Varnaşrama*

Aynı şekilde onun, kast sistemi veya *varnaşramadharm*a öğretisinin (herkesin yaşına ve bulunduğu sosyal statüye uygun davranma zorunluluğunu ifade eden öğretisi) kaynağı ve önemine dair yorumları da oldukça ilginç ve yenidir. M. Gandhi der ki:

"Kanaatimce varnaşrama, insan doğasında mevcuttur. Hinduizm sadece onu bilimsel ve sistematik hale getirmiş ve onu doğuma bağlamıştır. Bir kimse seçimle varnasını değiştiremez. Kişinin kendi varnasına bağlı kalmaması, onun kalıtım yasasını hiçe sayması demektir. Bununla birlikte sayısız kasta bölünme, öğretisi sayesinde gerçekleşen haksız bir özgürlüktür. Aslında dört temel sınıf yeterlidir."

Beraberce oturmanın, hatta farklı kастlarla evlenmenin, kişinin doğuştan getirdiği statüsüne zarar vereceğini veya ondan mahrum bırakacağını kabul etmem. Dört kast, insanın beklentilerine karşılıktır. Kast bölünmeleri sosyal kaynaşmayı ne sınırlar ne de düzenler. Kastlar görevleri tanımlar, insanlara hiçbir imtiyaz vermez. Bana göre, bir kimsenin kendine yüksek bir statü tanırken, diğerine daha düşük bir statüde görmesi Hinduizm'in ruhuna aykırıdır. Herkes Tanrının yarattıklarına hizmet için doğmuştur: dolayısıyla brahmin bilgisiyle, kşatriya gücüyle, vaısya ticari yeteneğiyle sudra da bedensel çalışmasıyla hizmet edecektir. Fakat bu, örneğin, bir brahminin bedensel çalışmadan, kendini veya başkalarını koruma sorumluluğundan tamamen

⁷ M. K. Gandhi, agm, s. 385

⁸ David Smith. "Hinduism". *Religions in the Modern World*, ed. Linda Woodhead, New York-2005. s.29' dan naklen

⁹ David Smith, *Hinduism and Modernity*, Blackwell Publishing, 2003, s.168-173

azade olması demek değildir. Doğumu, bir brahmanı hakim biçimde bir bilim insanı kular: yani o, kalıtsal ve eğitimsel olarak başkalarını eğitmeye en lâyıktır. Ayrıca bir sudrayı da istediği şeyleri öğrenmekten clıkoyan bir şey yoktur. Fakat o, bedeniyle en iyi hizmet sunabilecek durumdadır; başkalarının da onun özel yeteneklerini kıskanmaları gerekmez. Bilgi edinme ve öğretme hakkından ötürü üstünlük iddiasında bulunan Brahman sahip olduğu mevkiden düşer. onun hiçbir bilgisi yoktur. Kendi özel yetenekleri nedeniyle başkalarına üstünlük taslayan diğer kastlara mensup insanların durumları da aynıdır. Varnaşrama insanın kendi kendini kontrol etmesi, enerjinin korunması ve ekonomik kullanımınıdır.

Varnaşrama, farklı kастlardan insanların bir arada olmaları ve birbiriyle evlenmelerinden etkilenmez. Buna rağmen Hinduizm, farklı kast mensuplarının bir arada yaşamalarını ve birbirleriyle evlenmelerini de kesinlikle teşvik etmez. Hinduizm, nefis kontrolünün en üst noktasına ulaşmıştır. Şüphesiz o, ruhun özgür kalabilmesi için bedensel hazlardan vazgeçilmesini savunan bir dindir. Oğluyla bir arada oturmak bir Hindu'nun vazifesi değildir. O, bir gelinin tercihini belirli bir grupla sınırlayarak nefis kontrolü yapamaz. Hinduizm, evliliği, kurtuluş için zorunlu bir araç olarak görmez. Doğum bir düşünüş olduğu gibi evlilik de bir düşünüşdür. Kurtuluş, doğumdan ve ölümden azade kalmaktır. Kastların bir arada yaşamaları ve birbirleriyle evlenme konusundaki yasaklar, ruhun hızlı tekâmülü için zorunludur. Ancak bu özveri, varna için bir test değildir. Bir Brahman bilgiye hizmet etme görevini bırakmadıkça, sudra kastına mensup bir kardeşiyle bir arada bulunsa, yiyip-içse bile, bir brahmin olarak kalabilir. Demek istiyorum ki, evlilik ve bir arada yeme içmeye dair yasaklar üstünlük fikrinden kaynaklanmaz. Bir başkasıyla birlikte yemek yemeyi üstünlük düşünceyle reddeden bir Hindu kendi dinini yanlış yorumlamış demektir. Maalesef bugün Hinduizm sadece yeme ve yememe kurallarından oluşan bir din olarak görünmüyor. Bir zamanlar ben, dindar bir Hindu'nun bir Müslümanın evinde yemek yemesinden dehşete kapılırdım. O kişi, beni bir Müslüman arkadaşımın uzattığı fincana süt koyarken görse büyük sıkıntı duyardı. Hele bir Müslümanın uzattığı tostu alırken beni gördüğünde üzüntüsü sınır tanımazdı. Bugün Hinduizm, kendisini kimin, neyi ve kiminle yiyeceği gibi ayrıntılı kurallardan kurtaramadığı sürece özünü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Şüphesiz, alkollü içeceklerden ve ıyışturucudan uzak durmak, özellikle et ve benzeri yiyeceklerden kaçınmak ruhsal gelişimin en büyük yardımcısıdır. Fakat o, başlı başına bir amaç değildir. Et yiyen, ancak Tanrı korkusuyla yaşayan birçok kimse, özgürlüğe et ve diğer şeylerden kaçınan, fakat her bir davranışıyla Tanrı'yı inciten kimselerden daha yakındır.¹⁰

Görüldüğü gibi sekülerizmin dayandığı rasyonalist, hümanist ve eşitlikçi anlayış Gandhi'nin burada dile getirdiği geleneksel Hint düşüncesinden farklıdır. Nitekim *Manu Kanunnamesi'*ne göre insanlar arasındaki sosyo-ekonomik eşitsizlikler *karma yasasına*, sosyal tabakalaşma da ilk yaratılışa dayandırılır ve şöyle açıklanır: *Brahmin, kşatriya, vaisya ve sudra* sınıflarına mensup kimseler sırasıyla bu alemin yaratıcısı Brahmanın ağız, kol, karın ve ayak bölgelerinden yaratılmıştır. (*Manusmriti (MS)I/31*) Dahası Manu, kendi eserini de yaratan ve öğretenin yine aynı tanrı olduğunu söyler. (*MS I/58*)

Bu gruplardan *Brahmin*lerin kutsal metinleri öğrenmek, öğretmek, dini törenleri icra etmek veya yapılmasına yardımcı olmak, hediye almak ve vermek için yaratıldıkları ifade

¹⁰ M. K. Gandhi, agm, s. 385-386

edilir. (MS I/88) *Kṣatriya* sınıfının ise birincil görevi, ülkenin vatandaşlarını her türlü tehlikeden korumaktır. Bunun yanı sıra onların hediye vermek, dini törenlerin icrasına uygun ortam sağlamak ve kutsal metinleri öğrenmek gibi sorumlulukları da vardır. (MS I/89) *Vaisya* adı verilen tüccar ve esnaf sınıfı ise, ticaret, çiftçilik, hayvancılık, hediye vermek, dini törenleri icra ettirmek gibi sorumluluklara sahiptir. (MS I/90) *Sudralar* ise, yukarıda zikredilen gruplara hizmet etmek için yaratılmışlardır. (MS I/91)

Buna göre denilebilir ki, kutsal metinleri öğrenme, dini metinleri icra ettirme ve sadaka verme/hayır yapma *brahmin*, *kṣatriya* ve *vaisya* sınıflarının ortak sorumluluğudur. Buna karşılık kutsal metinleri öğretme, hediye ve sadakaları kabul etme ile dinsel törenleri icra etme yetkisi sadece *brahminlere* verilirken, *sudraların*, kutsal metinleri okuyup-öğrenme, dini törenleri yaptırma veya hediye verme hakları bile yoktur.

Bunun yanı sıra *brahminler* tanrının ağzından sudur ettikleri, diğer sınıflardan daha önce yaratılmış oldukları ve Tanrısal bilgileri içeren Vedaları koruyup muhafaza ettikleri için bütün alemin efendileridir. (MS I/93;X/3) Onlar tanrı ile diğer insanlar arasındaki araçlardır. Bu yüzden hiç kimse onlardan daha üstün olamaz, (MS I/95) herkes onların merhametine muhtaçtır. (MS I/101) Manu'ya göre Vedalar, vahyedilen eserler oldukları için din konusundaki yegane temel kaynaktır. Bunlar ışığında kaleme alınan *dharmashastralar* da dini hayatın düzenleyen temel kaynaktır. Dinin temel kaynakları olan bu eserleri eleştiren ve otoritesini kabul etmeyenler sosyal olarak boykot edilmelidir. (MS II/10-13)

Bunlara ilaveten, *Manu'*daki kasta dair diğer görüşleri de şöyle özetleyebiliriz:

1- Kast doğumla belirlenir. Dört sınıftan sadece ilk üçüne mensup erkekler kutsal metinleri okuma- dinleme ve dine giriş törenlerini düzenleme hakkına sahiptir. *Sudraların* yanı sıra kadınların kutsal metinleri okuma ve dini törenlere katılma hakkı yoktur.

2- Her bir sınıfa özel sorumluluk ve meslekler vardır. Herkes buna razı olmak zorundadır. Yöneticiler bu kuralların uygulanması konusunda gerekli titizliği göstermelidir. Kendi kastına ait görevleri veya meslekleri beğenmeyip daha üst kastların mesleklerine talip olanlar, bütün mallarına el konulmak ve ülkeden çıkarılmak suretiyle kral tarafından cezalandırılır. (MS VIII/410; X/96)

3- Cahil bile olsa *brahmin* sınıfından olan herkese mutlaka saygı gösterilmelidir. Aynı şekilde alt kastlara mensup kimseler üst kast mensuplarını bir tanrı gibi görmeli, saygıda kusur etmemelidir. (MS II/135) Aksi takdirde, örneğin bir *sudra* üst kastlardan birine küfrederse dili kesilir; (MS VII/270) onlarla alay etmeye kalkışırsa dili ve yüzü dağlanır. Aynı şekilde bir *brahmine* ahlaki öğütler veren bir *sudranın* kulağına ve ağzına kızgın yağ dökülür. (MS VII/272) Bir *brahminin* koltuğuna oturmaya cesaret eden bir *sudranın* ise alını ve kabalrı dağlanır. (MS VII/281)

4- Kadınlar Vedaları okumaya ve dini törenleri icraya layık değildir. Onlar için nikah töreni bir çeşit dine giriş ayini, evlerinde kocalarına yapacakları hizmet de mabetlerde yapılan ibadetlere eş değerdir. (MS II/67) Kocasını ahlaki bakımdan kötü biri olsa bile eşi onu bir tanrı gibi görmeli ve saygıda kusur etmemelidir. (MS V/154) Dul kalan erkeklerin yeniden evlenmelerine izin verilirken, (MS V/168) dul bir kadının yeniden evlenmesine izin verilmez. (MS V/168) Kadın hiçbir zaman kendi başına bırakılmamalı; o, çocukluğunda babası, yetişkinliğinde kocası,

yaşlılığında veya dul kaldığında ise oğullarının kontrolünde kalmalıdır. (MS V/148) Bir kadın evinde bile babası, kocası veya oğullarının rızası olmaksızın hiçbir şey yapamaz. (MS V/147)

5- Ayrıca, eşit suça eşit ceza kuralı, geleneksel Hint hukukunda geçerli değildir. Bir suçun cezası, suçlunun veya mağdurun mensup olduğu kasta göre değişir. Örneğin Bir suçtan ötürü ölüm cezasına çarptırılan bir *brahminin* cezası, sadece saçını tıraş etmek şeklinde uygulanırken diğer kast mensupları ceza mutlak surette infaz edilir. (MS VIII/379) Yalan şahitlikte bulunan bir *brahmin* sadece ülkeden/kralıktan sürüldüğü halde diğer sınıflara mensup kimseler aynı suçu işlediklerinde hem cezalandırılır hem de sürgüne gönderilir. (MS VIII/123) Aynı şekilde üst sınıflara mensup bir erkek, aynı kasttan rızası olan bir kadınla zina etse hapisle cezalandırılır. (MS VIII/364) Ancak aşağı kasttan birisi, üst kasta mensup bir kadınla, rızası olsun veya olmasın, zina ederse derhal öldürülür. (MS VIII/366) Yine bir *brahmin* üç üst kasttan birine zorla iş yaptırırsa cezalandırılır. Ancak *sudra* kastına mensup birini zorla çalıştırırsa cezalandırılmaz. Çünkü *sudralar* sadece diğerlerine hizmet için yaratılmışlardır. (MS VIII/413) Yine bir *brahmin*, *sudra* kastına küfrederek/kötü muamelede bulunursa hafifçe cezalandırılır, (MS VIII/268) aynı suçu *sudra* kastına mensup olanın işlemesi halinde ise idam edilir. (MS VIII/267) Kısacası, Manu sınıflı bir toplum yapısına dayanan, suçta ve ceza da eşit olmayan bir hukuk öngörür.

6- Farklı sınıfların birbiriyle evlenmeleri ve aynı sofrada yiyip içmeleri yasaklanmıştır. (MS III/4) Bununla birlikte *sudralar* dışındaki diğer sınıflar şehvetlerine galip gelemedikleri durumlarda alt sınıftan bir kadını ikinci eş olarak alabilir. (MS III/12) Ancak Manu, *Brahmin* veya *Kşatriya* sınıfına mensup erkeklerin *sudra* kastına mensup bir kadını ikinci eş olarak almalarına karşı çıkar ve böyle kimselerin *sudra* kastına düşeceklerini söyler. (MS III/14-19)

Kısacası, sınıflı toplum yapısına dayanan geleneksel Hint hukuk sisteminde, *brahminler*, dünyanın diğer medeniyetlerinde görülmeyen hak ve güçlere sahiptir. Çünkü onlar kendilerini dünyanın yaratıcısı Brahman'ın bilgisine sahip olarak görürler. Onlar insanlar arasında tanrı konumundadır. Onlar yaratıkların efendisidir. Onlar dharma/şeriatı korumak için yaratılmışlardır. Onlara atfedilen sorumluluklar tamamen dinidir; yani onların görevi sadece Vedaları ve diğer kutsal literatürü öğrenmek ve öğretmektir. Hem kendisi hem de başkaları için dini ayinleri icra etmelidir. Başkaları adına dini tören icra ettiğinde mutlaka kendine ödeme yapılmalıdır. Nitekim *kşatriya* ve *vaisya* sınıflarının en faziletli amellerinden biri *brahminlere* hediyeler sunmaktır. *Sudra* kastına mensup birinin vereceği hediyeler ise *brahminin* kutsiyetine zarar verecektir.

Sudra kastına mensup olanlar köle olarak yaratılmışlardır. Efendileri tarafından azad edilmiş olsalar bile onlar yine köledir. Zira insanoğlu hangi sınıfa mensup olursa olsun ilahi yasayı değiştirme hakkına sahip değildir.

Kşatriya ise savaşçı/asker sınıfıdır, kral onların başıdır. Onlar *brahminlerce* konulan ve uygulanan dinin korunması ve kutsal törenlerin eksiksiz yapılabilmesi için ortam hazırlamakla görevlidir. Kralın ilk görevi tebasını korumaktır; o gerektiğinde savaşı bile göze alarak krallığının sınırlarını genişletmekle sorumludur. Bu sınıfa mensup herkes ölümü düşünmeden savaşta yer almalıdır.

Vaisya sınıfı *brahmin* ve *kşatriya* mensuplarına göre daha fazladır. Onların asıl mesleği çiftçilik ve ticarettir. Kast hiyerarşisinin *prakritinin* üç özelliğine dayandığı söylenir. Buna göre

brahminlerde sattva (iyilik), ksatriyada raja (enerji), vasiyada raja ve tamas (uyuşukluk) karışımı, sudralarda ise tamas (uyuşukluk) hakim unsurdur.¹¹

Sanırım, klasik metinlerde ifade edilen bu düşüncelerin insanların eşitliğini savunan ve insan toplumlarının günden güne geliştikleri, buna bağlı olarak toplumsal sınıfların sürekli değiştiğini ve toplumsal sınıflar arası geçişlere imkan veren modern Batı anlayışından farklı olduğunu izaha gerek yoktur.

İnek Kültü

Aynı şekilde, Hint geleneğinde Vedalardaki *Kamadhenu* efsanesiyle bolluk ve bereketin, Tanrının insanlığa inayetinin, *Krişna* efsaneleriyle de Tanrıya sadakât ve bağlılığın sembolü haline gelen ve bedeninde binlerce meleği barındırdığı düşünülen¹², *Gopastami* bayramıyla (Temmuz aylarında kutlanan ve günümüzde önemini büyük oranda kaybetmiş ineğe tapım bayramı) da tapınma objesi olan¹³, süt ve tereyağının gerek dinsel gerekse sosyo-ekonomik öneminden ötürü bugün Hint kültürünün ayırt edici unsuruna dönüşen inek kültürüne dair M. Gandhi'nin şu görüşleri de oldukça ilginçtir ve geleneksel anlayıştan farklıdır.

*"Ancak Hinduizm'in merkezi noktası ineklerin korunmasıdır. Bana göre bu, insanlığın gelişimindeki en harika olaylardan biridir. Çünkü o, insanı kendi hemcinslerinin ötesine götürür. Kanaatimce inek, insanlığın aşağısındaki bütün alt-âlemleri ifade eder. İnek aracılığıyla insana bütün varlıklarla özdeşliğini idrak etmesi emredilmiştir. Tanrılaştırma için (apotheosis) neden ineğin seçildiği bana göre aşikârdır. Hindistan'da inek en iyi arkadaşı, bolluk ve bereket kaynağıydı: o, sadece süt vermez, aynı zamanda tarımı da mümkün kılardı. İnek bir merhamet şiarıdır. İnsan, bu kibar hayvanda merhameti, şefkati görür. Ayrıca o, milyonlarca Hintlinin anasıdır. İneğin korunması demek, Tanrının bütün dilsiz yaratıklarının korunması demektir. Kim olursa olsun, geçmişin azizi bunu inekle başlatmıştır. Daha aşağı yaratıkları koruyup gözetmeye dair bu çağrı, Hinduizm'in dünyaya bir hediyesidir. Hindular ineği korumayı sürdürdükleri sürece Hinduizm yaşayacaktır."*¹⁴

Söz konusu yazının ilerleyen bölümlerinde ifade edilen şu görüşler de M. Gandhi'nin Hint dinsel geleneğine ilişkin yorumlarının bütün rasyonel ve pragmatik görüntüsüne rağmen son derece duygusal ve savunmacı olduğunu açıkça göstermektedir.

*"Benim Hinduizm 'le ilgili duygularım, eşime karşı duygularımdan farklı değildir. Çünkü o, beni dünyadaki diğer kadınlardan daha fazla etkiler, kusursuz görünür, hatta benden bile daha üstün özelliklere sahiptir. Bundan dolayı da ona karşı konulamaz bir bağlılık duygusu vardır. Tıpkı bunun gibi, bütün kusur ve yetersizliklerine rağmen aynı duyguları Hinduizm ve onunla ilgili konular için de hissederim. Dünyadaki hiçbir şey beni, Hinduizm hakkında bilebildiğim yegâne kitaplar olan *Gita* veya *Tulsidas*'ın *Ramayana*'sının melodileri kadar mutlu etmez. Son nefesimi verirken de *Gita* benim tek sığınağım olacaktır."*

¹¹ http://www.infidels.org/library/modern/ramendra_nath/hindu.html

¹² M.P.Fisher-R.Luyster. *Living Religions*. New Jersey-1991, s.63

¹³ Tadeusz Margul. "Present-Day Worship of Cow in India". *Numen*, vol.15, Fasc. I (Feb., 1968). pp.63-80, s.70

¹⁴ M. K. Gandhi, agm, s. 386-387

Günümüz Hindu tapınaklarında birçok yanlışın ve kötülüğün hüküm sürdüğünü biliyorum, fakat bütün kusurlarına rağmen onları seviyorum. Beni başkasına değil, onlara çeken özel bir neden vardır. Ben baştan beri reformcıyım. Fakat hevesim beni hiçbir zaman Hinduizm'in özüne dair bir hususu inkâra götürmez. Puta taparlığa karşı olmadığımı biraz önce söyledim. Bir put bende hiçbir zaman bir saygı hissi uyandırmaz. Ancak puta tapmanın, insan doğasının bir parçası olduğunu düşünürüm. Bizler, sembolizm peşinde koşarız. Niçin insan kilisede diğer yerlerden daha fazla yoğunlaşmak zorundadır? Tasvirler, ibadetin yardımcılarıdır. Hiçbir Hindu, bir tasviri Tanrı olarak düşünmez. Ben puta taparlığı bir günah olarak görmem.

Anlatılanlardan açıkça anlaşılacaktır ki, Hinduizm dışlayıcı bir din değildir. Onda dünyanın bütün peygamberlerinin ibadetine yer vardır. Kelimenin sıradan anlamıyla o, misyoner bir din değildir. Şüphesiz o birçok kabileyi bünyesine almıştır. Fakat bu kabul, gelişimci ve anlaşılabilir niteliktedir. Hinduizm, herkesin kendi inancına göre Tanrı'ya ibadet edebileceğini söyler ve bundan ötürü bütün dinlerle barışıktır.¹⁵

Dokunulmazlık

Onun, modern dönemde oldukça eleştirilen geleneksel Hint uygulamalarından "dokunulmazlık" ve kaynağına dair yorumları da oldukça meşhurdur. Çünkü o, dokunulmazlık anlayışını dini özüne aykırı ve Hinduizm'deki bir ur olarak tanımlamakta ve onun akla aykırı olduğunu söylemektedir. Ayrıca böyle bir anlayışın inek kültürüne büyük önem veren Hint düşüncesine aykırı olduğunu haykırmaktan çekinmemiştir. Bununla birlikte onun bütün bu çabaları belki "dokunulmazlık" anlayışını savunmanın suç olduğunun Hint anayasasına girmesi için yeterli olmuş, fakat tamamen terk edilmesini sağlayamamıştır.

"Din anlayışım bu olduğu için hiçbir zaman kendimi dokunulmazlık anlayışıyla uzlaştıramadım. Bunu her zaman dinde bir ur olarak düşündüm. Onun asırlardan beri devam edip geldiği doğrudur; ancak günümüze kadar ulaşan pek çok kötü uygulama da böyledir. Kızların fahişelik için tapınaklara adanmasının Hinduizm'in bir parçası olarak düşünülmesinden utanç duyuyorum, duymak zorundayım. Onu, keçilerin Kali'ye kurban edilmeleri gibi din dışı bir uygulama olarak kabul ediyor ve dinin bir parçası olarak görmüyorum. Hinduizm asırların birikimidir. Bizat Hinduizm ismi bile, bütün Hindistan halkının dini olarak yabancılar tarafından verilmiştir. Şüphe yok ki, bir zamanlar din adına hayvan kurbanları sunuluyordu. Ancak o, din değildi; en azından Hindu dini değildi. Bana öyle geliyor ki, ineğin korunması atalarımızca imanın bir parçası haline getirilince, sığır eti yemeyi sürdürenler dinden çıkarıldı. Geçmişteki iç çekişmeler korkunç olmalıydı. Asilere sadece sosyal boykot uygulanmakla kalmadı, onların günahları çocuklarının omuzlarına da intikal ettirildi. Muhtemelen başlangıçta iyi niyete dayanan uygulamaya, zamanla sertleşti, hatta kutsal metinlerin cümleleri uygulamanın devamlılığı ve meşruiyeti için haksız yere kullanıldı. Teorim ister doğru olsun, isterse olmasın, dokunulmazlık akla, merhamet, şefkat veya sevgi duygularına aykırıdır. İnek ibadetini tesis eden bir din, insanoğlunun kaba ve gayri insani boykotuna izin veremez, rıza gösteremez. Ezilmiş sınıfları inkâr etmek yerine böyle anlayışları yok etmeyi düşünmeliyim. Hindular; soylu dinlerini dokunulmazlık lekeleriyle rezil etmeyi sürdürdükleri sürece hiçbir zaman özgürlüğe layık olamayacak ve onu elde edemeyeceklerdir.

¹⁵ M. K. Gandhi, agm, s. 387

Ben Hinduizmi hayatın kendisinden daha değerli bulduğum için söz konusu leke benim için hoş görülmez bir yükür. Haydi, ırkımızın beşte birine kendimizle eşit mevki vermeyerek Tanrı'yı inkâr etmeyelim."¹⁶

Geleneksel anlayışın temel kaynağı Manu Kanunnamesinde de "dokunulmazlar" sınıfının varlığını kabul edilir ve desteklenir. Fakat bu sınıfın oluşumu, Gandhi'nin yukarıdaki görüşlerinin aksine, karışık kastların birbiriyle evlilikleri olarak açıklanır. Nitekim orada *anuloma* (üst kastlardan erkek ile alt kastlardan kadın) ve *pratiloma* (alt kastlardan erkek ile üst kastlardan kadın) olmak üzere karışık evliliklerin iki türünden bahsedilir. (MS X/25) Örneğin *nishad* kasti *anuloma* türü evliliklere dayanırken, (MS X/8) *chandala* kasti *pratiloma* türü evlilikler sonucu oluşan bir sınıf olarak tanımlanır ve en aşağı sosyal sınıf kabul edilir. (MS X/12) Manu onların köylerde diğer sosyal sınıflarla birlikte oturamayacaklarını, dağlarda, korularda, mezarlıklarda vb. ıssız yerlerde yaşayabileceklerini; sadece eşek ve köpek besleyebileceklerini, bunların dışında koyun, keçi, inek vb. evcil hayvanları besleyemeyeceklerini söyler. Aynı şekilde onlar demir süs eşyaları kullanabilir, altın ve gümüş eşyalar kullanamaz. Aynı yerde uzun süre kalamaz, sürekli yer değiştirmek zorundadır. (MS X/50-52) Şehir ve köy merkezlerine sadece yöneticilerin izniyle ve kolayca tanınmalarını sağlayacak özel kıyafetleriyle gündüzleri girebilir ve eğer varsa cenazeleri yakma yeri veya mezarlıklara taşıyabilir. Üst sınıflara mensup kimselerin onlarla konuşması veya onlara dokunması söz konusu değildir. Ancak zorunlu durumlarda hizmetçileri onlara yiyecek veya para verebilir. (MS X/54-55)

Sonuç

Sonuç olarak diyebiliriz ki, sekülerizm, Batı'da genellikle din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, dinin toplumsal ve kamusal alandaki etkisini yitirerek tamamen bireysel bir ilgi veya tutum haline gelmesi şeklinde anlaşıldığı halde, Hindistan'da 1947'den 1990'lara kadar, devletin belli bir dinin etkisinde hareket etmeden burada var olan bütün dinlere eşit davranması şeklinde anlaşılması ve uygulanmıştır. Ancak bu tutum 90'lı yıllardan itibaren bazı Hindu siyasetçilerce Müslüman ve Hıristiyan azınlıkların lehine bir tutum olarak yorumlanıp siyasi propaganda malzemesi yapılıncaya, sekülerizm karşıtı radikal söylemler güç kazanmış, özellikle İslam eserlerine ve Müslümanlara saldırılar artmıştır.

İkincisi, geleneksel Hindu inanç ve uygulamalarından kast ve dokunulmazlık anlayışı, brahminlere tanınan imtiyazlar ve gurulara atfedilen olağanüstü özellikler, kız çocuklarının küçük yaşlarda zorla evlendirilmesi veya bazen tapınaklarda fahişeliğe zorlanmaları, kutsal metinlerin içeriği ve belli sosyal gruplara tahsis edilmesi modern dönemde en fazla eleştirilen konular arasında yer almıştır. Bununla birlikte geleneksel din anlayışı ve yorumları Hint toplumundaki etkisi ve önemini tamamen yitirmemiştir. Başka bir ifadeyle, Hint anayasasında suç kabul edilmesine rağmen "dokunulmazlık" hâlâ fiili olarak sürmekte; *sati* uygulaması da hâlâ bir sadakat ve dindarlık ölçütü olma konumunu devam ettirmektedir. Aynı şekilde *Ram-Raj* (Efsanevi Hindu kralı Rama dönemindeki gibi bir altın çağ özlemi) da Hint siyasilerince siyasi

¹⁶ M. K. Gandhi, agm, s. 387-388

bir ideâl vasfını korumaktadır. Bütün bunlar Batılı tarzda seküler bir anlayışın Hindistan'ta hiçbir zaman yerleşmediği veya benimsenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Üçüncüsü, modern dönemin bireyselci din anlayışına uygun Hint *yoga* egzersizleri ve Tantrist uygulamalar ile rasyonalist söylemin *aşkına* dair söylemleriyle örtüşen klasik Vedanta tanrı anlayışı (*nirguna Brahman*=insani niteliklerden uzak ve sadece akılla idrâk edilebilen soyut Tanrı) modern dönemde geleneksel dinin (Hıristiyanlığın) güç kaybettiği Avrupa ve Amerika'da tanınmaya ve yayılmaya başlamıştır. Bunun Hindistan'daki etkisi ise, bu ve benzeri özelliklerin Hint dini söylemleri ve uygulamalarında ön plana çıkması, klasik *saguna Brahman* (insani özelliklere sahip ve insanlar tarafından algılanabilen bir Tanrı) veya *karma-marga* (dini törenleri eksiksiz icra ederek nihai amaca ulaşma yolu) gibi öğretilerin yerini almaya başlamasıdır.